

ΜΗ ΧΑΝΕΣΑΙ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΑΗΡΩΤΕΑ ΜΟΝΟΝ : 'Εν Ἀθήναις καὶ ταῖς ἐπαρχ. φρ. 20 — 'Εν τῷ ἔξωτ. φρ. 30
ΑΓΓΕΛΙΑΙ : ἅπασι ἢ δις, λ. 40, τρίς ἕως ἑξάκις λ. 20, κατὰ μῆνα λ. 15, ἔτος ἢ ἑξαμηνίαν λ. 10.

— ΓΡΑΦΕΙΟΝ, οδὸς Μουσῶν, Ἀριθ. 6, ἀπέναντι τῆς οἰκίας Φιλήμορος παρὰ τὴν πλατείαν τοῦ Συντάγματος. —

B. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΑΜΟΙΒΗ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Εἰς τοὺς ἐγγραφομένους νέους συνδρομητὰς ἀπὸ 15 Φεβρουαρίου—15 Μαρτίου ἢ διεύθυνσις τοῦ **Μη Χάνεσαι** δωρεῖται τὰ ἑξῆς :

Α'. Ποιήματα τοῦ Σουρῆ, Α' καὶ Β' Τόμον, πωλούμενα ἀνὰ φρ. 5.

Β'. Ἀγροτικὰς Ἐπιστολάς Δροσίνης, τιμωμένας ἀνὰ φρ. 2 1)2.

Γ'. Γελοιογραφικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ **Μη Χάνεσαι**, ἔτη δύο, 1881 καὶ 1883. φρ. 2 1)2.

Δ'. Ὅλην τὴν σειρὰν τῶν Ἐπιφυλλίδων τοῦ **Μη Χάνεσαι**, ὅπου ἐδημοσιεύθη τὸ ὠραιότατον μυθιστόρημα τοῦ **Μποέμ**, οἱ **Ἐμποροὶ τῶν Ἐθνῶν**, τιμωμέναι φρ. 6,60.

Τὸ ὅλον βιβλία καὶ ἐφημερίδες ἀξίας φρ. 16,60.

ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΙ ΑΝΔΡΕΣ

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΔΕΛΗΓΕΩΡΓΗΣ

Κατὰ τὰς ἀγορεύσεις περὶ προϋπολογισμοῦ δὲν ἐκτυλίσσονται μόνον ἅπαντα τ' ἀπαρτίζοντα τὸ λεγόμενον Κράτος, οἰκονομία, διοικήσις, ἐξωτερικὴ πολιτικὴ, ἀρχαί, συστήματα, φόροι, πρόσδοι, παιδεία, ἀλλ' ἐκτυλίσσονται συνάμα καὶ κοινοβουλευτικοὶ χαρακτῆρες, ἀποκαλύπτεται τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικὸν ἐκείνων, οἵτινες ἔχουν ἀξιώσεις ὅτι δύνανται νὰ κυβερνώσιν ἢ συγκυβερνώσιν τὸ ἔθνος, καὶ καταφαίνεται, οὕτως εἰπεῖν, καὶ ὁ ἐγκεφαλικὸς αὐτῶν προϋπολογισμὸς, καὶ καταδεικνύεται ἂν ἔχη ἔλλειμμα ἢ περίσσειμα. . . σιγαροχάρτου, ὡς ὁ τοῦ κ. Καλλιγᾶ, ἢ χρυσοῦν ἐπὶ τέλους ἰσοζύγιον.

Διὰ τοῦτο ἐπεχειρήσαμεν νὰ ἀναλύσωμεν τοὺς διαπραγμαστέρους κοινοβουλευτικοὺς χαρακτῆρας, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν

περὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀγορεύσεών των, ἐν αἷς ἕκαστος ἀπεκάλυψε καὶ ἐκείνα τὰ ὅποια σκέπτεται, καὶ ἐκείνα τὰ ὅποια δὲ σκέπτεται. Μία ἀγορεύσις, φέρουσα τὸν καθολικὸν χαρακτῆρα, ὃν φέρουν συνήθως αἱ περὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀγορεύσεις, εἶνε εἷς ἄνθρωπος, εἶνε ὁ ἄνθρωπος. Ἡ ἀλήθεια αὐτὴ ἐπιτείνεται, ὅταν ἀκροασθῆς μάλιστα τῆς ἀγορεύσεως καὶ παρακολουθήσῃ τὸν ῥήτορα οὐχὶ μόνον εἰς τὰς ἰδέας του καὶ τὰς σκέψεις του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἦχον τῆς φωνῆς του καὶ τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ προσώπου καὶ τὴν φωνὴν τοῦ παραστήματός του καὶ τὰς ἐκδηλώσεις ἐκείνας τῆς ψυχῆς, αἵτινες κατὰ τὴν ρητορείαν πρὸδίδονται, ἀποκαλύπτονται, τε ὕδατι οὐδένα τρόπον δύνανται νὰ κρυβῶσιν.

Ἐὰν ἀρχίζωμεν τὴν ἀνάlysιν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ νεωτέρου βουλευτοῦ Μετολογγίου, τοῦ κ. **Λεωνίδα Δεληγεώργη**, τοῦτο πράττομεν, διότι μεταξὺ τῶν τριῶν ἀρχηγῶν ἐν τῇ Βουλῇ αὐτοῦ καὶ μόνου τὴν ἀγορεύσιν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν, χάρις εἰς τὴν ταχείαν δημοσίευσιν αὐτῆς, ἐν τῷ *Αἴωνι*. Τὴν ἀγορεύσιν τοῦ κ. Τρικούπη ἂ Ὄρα δὲν ἠδύκησεν εἰσέτι νὰ μᾶς τὴν φιλοδωρήσῃ τὴν δὲ τοῦ κ. Δεληγιάννη κυρίως ἀγορεύσιν περὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ—ἦτις ἦτο ἡ δευτέρα καὶ ὄχι ἡ πρώτη—δὲν ἐπέρανεν ἀκόμη ἢ *Πρῶτα*.

*

Ὁ κ. Δεληγεώργη: πρώτην φοράν ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 9 Φεβρουαρίου ἐνεφανίσθη ὡς ἀρχηγὸς κόμματος ἢ μᾶλλον εἰσηγητῆς ἰδεῶν. Τὸ πρῶτον οὐδεμίαν μᾶς ἐμπνέει ἐντύπωσιν. Τὸ διατιθέσθαι δέκα ἢ δεκαπέντε ἢ καὶ πλείους ψήφους ἐν Ἑλλάδι δὲν ἀποδεικνύει ἐκείνην τὴν ἀξίαν ἢν ἡμεῖς ἀποδίδομεν εἰς τὰ πρόσωπα. Βάλετε τὸν ἄφρονον κ. Σταμούλην ἢ τὸν εὐφρονον κ. Μπουλελᾶν ἐπὶ κεφαλῆς ἐκείτων ἢ ἐκατὸν τριάκοντα ἑλληνικῶν βουλευτικῶν ψήφων. Ἡ πρὸς αὐτὸν ὑπόληψίς μας οὔτε θὰ μειωθῇ οὔτε θὰ ἐνταθῇ. Δι' ἡμᾶς ὁ Σταμούλης θὰ εἶναι πάντοτε Σταμούλης. Ἀρχηγίαν δὲν δύναται νὰ σχηματίσῃ ἢ ἐπιβλητικωτέρᾳ πλειοψηφίᾳ. Ὁ κ. Τρικούπησ ὅτε ἦτο ἀσθενὴς ἀντιπολιτευόμενος, τῷ 1879 μὲ μόλις τριάκοντα ψήφους, ἦτο δι' ἡμᾶς ἀρχηγός, διότι εἶχε πρόγραμμα, εἶχε ἰδέας, εἶχε σύστημα. Ὁ κ. Τρικούπησ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς σημερινῆς του πλειοψηφίας δι' ἡμᾶς δὲν εἶναι ἀρχηγός, εἶναι ὁ κοινότερος τῶν Ἑλλήνων, ὅστις δι' ἀπάτης, διὰ ψευδῶν ὑποσχέσεων, διὰ φωνῆς βροντώδους, ὑποκριθεὶς τὸν μετρημισμένον ἐν μέτρῃ τεσσαρακοστῇ, κατόρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν πρωθυπουργίαν, καὶ ἀφοῦ ἔρθασεν

ἐκεῖ, εἶπεν εἰς τοὺς συντρόφους του, ὡς ὁ χυδαιότερος ἀρχηγὸς ληστρικῆς συμμορίας: Ἐλάτε τώρα νὰ τὰ μοιράσουμε.

Διὰ τοῦτο, οὐδὲ λαμβάνομεν ὅλως διόλου ὑπ' ὄψιν, ἂν ὁ κ. Λεωνίδας Δεληγεώργης ὀμίλῃ ἐπ' ὀνόματι ἢ δέκα ἢ δώδεκα ἢ εἴκοσι ψήφων· βλέπομεν μόνον τί ὀμιλεῖ, πῶς ὀμιλεῖ, τί σκέπτεται, πῶς σκέπτεται.

Ἄς ἡς εἰσῆλθεν εἰς τὸ Κοινοβούλιον δύο ἦσαν κυρίως αἱ οὐσιώδεις ἀγορεύσεις του πρὶν τοῦ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ λόγου του. Τὴν πρώτην φορὰν ὀμίλησε περὶ σιδηροδρόμων τὴν δευτέραν περὶ παιδείας. Εἰς ἀμφοτέρας ὀμίλησε μετὰ κύρους, μετὰ γνώσεων, μετ' ἐξαντλήσεως σχεδὸν τοῦ θέματος. Ἐν ἀμφοτέραις ἀπεδείχθη ὁ πολιτευτὴς ἐκεῖνος, ὃν εἴχομεν σκιαγραφῆσει, ὅτε τὸ πρῶτον κατῆλθεν εἰς τὰς ἐκλογάς, ἀποτυχὼν τότε δι' ὀλίγων ψήφων. Εἴχομεν γράψει τότε περὶ αὐτοῦ ὅτι ἦτο ὁ ἐγκυκλοπαιδικώτερος μεταξὺ ὅλων τῶν Ἑλλήνων πολιτευτῶν. Τὸ γνωρίζειν πολλὰ δὲν ἐξυπντεῖ βεβαίως τὸ σύνολον τῶν προσόντων ὅσα ὀφείλει νὰ ἔχῃ εἰς πολιτευτῆς. Ἀλλὰ ὁ κ. Δεληγεώργης κέκτηται ἐκτακτον διαύγειαν νοός, τὴν ὁποίαν ὅταν ὀμιλῇ μεταδίδει εἰς τοὺς ἀκροατὰς του. Δὲν εἶναι ἀποφθεγματικός· εἶναι ἀναλυτικός. Ἔχει καὶ ὡς πρὸς τοῦτο τὸν νεωτερικὸν ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Ἡ θριαμβεύουσα ἐπιστημονικὴ μέθοδος εἶναι αὐτῆ, ἡ ἀναλυτικὴ, ἡ ἐκ τῶν πραγμάτων εἰς τὰς ἰδέας προβαίνουσα. Ἀλλὰ τὸ κυριεῖον ἐν αὐτῷ στοιχεῖον εἶναι ἡ κρίσις, ἡτις τόσον πλεονάζει ὥστε βεβαίως μετ' αὐτῆς εἶναι ἀσυμπίθαστος ὁ ἐνθουσιασμός, ἡ θερμότης, ἡ ἐξάπτουσα ῥητορὰς τινὰς ἄλλης ἰδιοσυγκρασίας παρὰ τὴν τοῦ κ. Δεληγεώργη.

Εἶναι ψυχρός· ἰδοὺ ὅτι δύναται τις νὰ εἴπῃ βλέπων καὶ ἀκούων αὐτὸν πρώτην φορὰν ἀπὸ τοῦ βήματος, διδάσκοντα μᾶλλον ἢ ἀγορεύοντα, ἐν στάσει φυσικῇ, κατ' ἐπιφάνειαν ἀτμηλήτω, μὴδὲ ἐντεινομένῳ εἰς μονοκόκκαλον παραστήματι ὡς τὸν κ. Τρικούπη, μὴδὲ λυγμένῳ εἰς ἐλαστικότητα σώματος, ὡς τὸν κ. Λουβάρδον. Ἡ ῥητορικὴ του ἐν Γαλλίᾳ θὰ ὠνομάζετο *causerie* ἐν Ἑλλάδι χαρακτηρίζεται ὡς *κουβέρτα*. Δὲν ἔχει ἄρσεις καὶ συνιζήσεις ἢ φωνὴ του· ἐκλέγει μέσους τινὰς τόνους· τῆς μουσικῆς κλίμακος καὶ ἐπὶ τῶν τόνων αὐτῶν ἐξελλίσσει πρόλογον, ἐπίλογον καὶ οὐσίαν τῆς ἀγορεύσεώς του. Δι' αὐτὸ ἀποβαίνει ξηρός καὶ ὀλίγον μονότονος. Ἀλλ' ἀνακουφίζει τὴν ξηρότητα τοῦ τόνου ἢ φωνῆ, ἡτις εἶναι ἐλαφρῶς μεταλλικῆ. Ἐξουδετερῶν δὲ ὅλως αὐτὴν τὸ περιεχόμενον τοῦ λόγου του ὅπερ εἶναι πλήρης οὐσίας, ἥμισυ ἀναμειγμένον μὲ καρκεύματα καὶ παρενθέσεις, πάντοτε ἀποκαλυπτικὸν νέων πραγμάτων καὶ ἐπ' αὐτῶν στηρίζον σκέψεις, αἵτινες ἀκούονται μετ' εὐφροσύνης, διαλυμένης ἐν τῷ πνεύματι τοῦ ἀκροατοῦ τῆς νεφελώδους ἐκείνης σωρείας τῶν γεγονότων εἰς φωτεινὰ συμπεράσματα. Ὁ λόγος του δὲν συναρπάζει, ἀλλὰ πείθει· δὲν ἐνθουσιᾷ, ἀλλὰ φωτίζει. Καὶ δι' ἡμᾶς, ἡ ῥητορικὴ αὐτοῦ εἶναι ῥητορικὴ μέλλοντος. Βεβαίως ἐν Ἀμερικῇ αὐτὴ εἶναι ἡ ἐπικρατούσα ῥητορικὴ, καὶ βεβαίωτερον ἐν Ἀγγλίᾳ αὐτὴ εἶναι ἡ κοινὴ ῥητορικὴ κατὰ τὰ ἐννέα δέκατα τῶν περιστάσεων. Ἀποβλέπουν ἐκεῖ εἰς τὴν οὐσίαν οὐχὶ εἰς τὴν μορφήν· εἰς τὰς ἐκφερομένας ἰδέας, οὐχὶ εἰς τὸν τρόπον τοῦ ἐκφέρειν αὐτάς. Οἱ μεγάλοι ῥήτορες εἶναι ὀλίγοι· καὶ ἀπαιτοῦνται καὶ ἴδιαι περιστάσεις, ὅταν χρειάζεται νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ μεγάλη ῥητορικὴ.

*
* *

Ἐν τῇ τελευταίᾳ περὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀγορεύσει του ὁ κ. Δεληγεώργης ἐσχέδιασε τὰς γενικὰς γραμμὰς τῆς πο-

λιτείας του. Ὀμίλησεν ὡς ἀντιπολιτευόμενος· καὶ ὅμως ὀμίλησε τόσον ἀπαθῶς, χωρὶς ἔγχεος φανατισμοῦ καὶ μετὰ τοσαύτης περινοίας, χύσας τοσοῦτον ἥρεμον φῶς ἐφ' ὅλων τῶν κεφαλαίων τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς, ὥστε ἡδυνάτο τις νὰ τὸν ἐκλάβῃ ὡς ἑνα τῶν συμπολιτευομένων. Τοῦτο δὲ ἀκριβῶς ἀπέτελε τὴν δύναμίν του. Διότι εἰς ἀμερόληπτος ἐντὸς τοῦ Οἴκου τῶν κυρίων βουλευτῶν, μὴδὲνα ἔχων δεσμὸν μετὰ κομμάτων καὶ τὸν ἐγκέφαλον πλήρη τοῦ πόθου τοῦ καλοῦ τῆς πατρίδος, ἡδυνάτο νὰ ἐρωτήσῃ: Διατί ἡ κυβερνήσις δὲν ἐφαρμόζει τὰς συμβουλὰς ἐνὸς τόσον πεφωτισμένου ἀντιπροσώπου; Καὶ διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ προκληθῇ ἡ ἐρώτησις αὕτη, ἀπαιτεῖται δύναμις ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν κεφαλαίων, καὶ τὴν δύναμιν αὐτὴν κατέχει ὁ κ. Δεληγεώργης μετὰ τῆς μετριοφροσύνης, ὡς νὰ φαίνεται ὅτι θέλει νὰ τὴν καλύψῃ ἢ τοῦλάχιστον νὰ τὴν περιβάλῃ διὰ βελουδίνου πέπλου, ὥστε ἐπ' αὐτῆς νὰ κτυπήσῃ μαλακὰ ἡ κυβερνήσις.

Δὲν ἔχει τὸν φανατισμὸν τοῦ ἀντιπολιτευομένου τὸ ἀντίθετον κόμμα· ἀλλὰ τὴν λογικὴν τὴν ἀντιπολιτευομένην τὴν ἀντίθετον μορῶν, τὴν πολεμοῦσαν τὴν ἀντίθετον σπατάλην, τὴν συγχροουμένην πρὸς τὴν ἀντίθετον πλάνην.

Θέλει καὶ αὐτὸς τὸ ἰσοζύγιον· καὶ τὸ θέλει τώρα ὅταν ἀγωνεῖ εἰρήνην, διὰ νὰ ἤμεθα ἔτοιμοι νὰ ἀντιστώμεν εἰς νέον ἔλλειμμα, ὅταν θὰ ἔχωμεν πόλεμον. Ἀλλὰ δὲν τὸ θέλει διὰ σπατάλης· δὲν τὸ θέλει διὰ μιᾶς· δὲν τὸ θέλει συνωδευμένον μὲ ἄλλην ἐνέργειαν, ἡτις τείνει νὰ τὸ καταστήσῃ ἀδύνατον. Θεωρεῖ τὸ ἰσοζύγιον ἕνα σκοπὸν ἱκανὸν νὰ πληρώσῃ τὴν φιλοδοξίαν μιᾶς κυβερνήσεως· ἕνα σκοπὸν, ὅστις δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς εἰς σταθμὸς διὰ μιᾶν κυβερνήσιν. Ἀλλ' ἡ κυβερνήσις τοῦ κ. Τρικούπη τὰ θέλει ὅλα μαζί· θέλει καὶ τὸ ἰσοζύγιον εἰς τὴν θέσιν του καὶ τὴν σπατάλην εἰς τὴν ἰδικὴν τῆς· θέλει καὶ τὰς πολεμικὰς παρασκευὰς· θέλει καὶ τὴν ἄρσιν τῆς καταναγκαστικῆς κυκλοφορίας. Ὅλη αὕτη ἡ περετώδης ὀρεξὴ καὶ τὰ παραληρημάτα πυρετοῦ ἀνακατωμένα με 60 ἀναπνοὰς τὸ λοιπὸν ἐφηρμοσμένα κατὰ τὸ ἥμισυ· καὶ ἀνεφάρμοστα κατὰ τὸ ἄλλο ἥμισυ.

Ἐντεῦθεν ἡ εἰρωνεῖα τοῦ κ. Δεληγεώργη ὑπῆρξεν ὅσον ἐνεστὶ δριμυεῖα καὶ δριμυτικὴ. «Ἡ κυβερνήσις, εἶπε, τῶνόντι ἠδύναται νὰ καυχθῇ ὅτι ἐπεχείρησε συγχρόνως καὶ διὰ μιᾶς ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἔργα, δι' ὧν σκοπεῖται καὶ ἡ στρατιωτικὴ καὶ ἡ ναυτικὴ παρασκευὴ, καὶ ἡ ὑλικὴ πρόδος καὶ ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις τῆς χώρας, μὴ ἀναμείνασα οὐτε τὸν χρόνον, οὔτε τὰς περιστάσεις. Ἐπεχείρησε π. χ. νὰ ἀργανώσῃ τὸν τόπον πρὸς προσεχῆ καὶ ἐνδεχόμενον πῶλεμον καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν· ἐπεχείρησε νὰ στρώσῃ ὅλην τὴν Ἑλλάδα διὰ σιδηροδρόμων καὶ δρόμων· ἠθέλησε πανταχοῦ νὰ ἰδρῦσῃ σχολεῖα, νὰ ἐπαναφέρῃ ἐπαρχιακοὺς ἰατροὺς, καὶ ἐπεχείρησε πάντα ταῦτα, ἐνῶ εἶχε προϋπολογισμὸν μὲ ἔλλειμμα 15,000,000 καὶ ἐνῶ ἐπιβαρῶναι τὸν τόπον ἡ ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία. Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ὅμως πάντα ταῦτα, ἠναγκάσθη νὰ ἀκρωτηριασθῇ καὶ σμικρύνῃ πολλὰ ἐξ αὐτῶν. Οὕτω π. χ. διὰ νὰ κτασκειασθῇ δῆθεν τὸν τόπον στρατιωτικῶς, κατήρτισε τὸν στρατὸν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μονοστοῦ θητείας· ζητεῖ νὰ παρασκευάσῃ τὸν τόπον καὶ ναυτικῶς ἀνευ οὐδεμιᾶς ὑφροντίδος· περὶ τῶν ἐμφύγων, ἅτινα θὰ διοικήσῃ τὰ πλοῖα· ὅπως στρώσῃ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν διὰ σιδηροδρόμων, κατασκευάζει τοὺς ἐθνικοὺς σιδηροδρόμους στενοῦς.» Ἀλλὰ εἶνε ταῦτα ὅτι ζητοῦμεν; »

Αὕτη εἶνε ἡ διάγνωσις τῆς νόσου, ὑπ' ἧς πάσχει ἡ κυ-

θέρνησις τοῦ κ. Τρικούπη, καὶ ἡ νόσος αὕτη οὐδὲν ἕτερον εἶνε εἰμὴ πολιτικὴ παραφροσύνη. Μόνον παράφρων πιάνει τὸ ἓνα καὶ ἀφίνει τὸ ἄλλο καὶ ξαναπιάνει τὸ πρῶτον, καὶ θέλει νὰ πιάσῃ τὰ πάντα διὰ μιᾶς, δι' ἐνὸς γρόνθου νὰ κτυπήσῃ ἑκατὸν ἀνθρώπους καὶ δι' ἐνὸς ἀγκαλίσματος νὰ περιλάβῃ τὸν ὄρατὸν τοῦλάχιστον ὀρίζοντα.

*
* *

Ἐὰν ἠθέλομεν διὰ μιᾶς λέξεως νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν πολιτικὴν, ἣν ἐν μεγάλαις γραμμαῖς ἐσχεδίασεν ἐν τῇ ἀγορεύσει τοῦ τῆς 9ης Φεβρουαρίου ὁ κ. Δεληγεώργης, θὰ ἐλέγομεν ὅτι τὸ καιρὸν ἐν τῇ πολιτικῇ του εἶνε : νὰ εἰσαγάγῃ τὴν **σπουδαιότητα** ἐν τῇ δράσει τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους· τὴν σπουδαιότητα, στοιχεῖον μέγα, ζωτικώτατον διὰ τὸ ἔθνος μας καὶ διὰ τὴν κρίσιμον ἐθνολογικὴν περιόδον ἣν διατρέχομεν, διότι ἀντὶ τῆς σπουδαιότητος ἄχρι τοῦδε ἔχομεν τὴν **παρωδιαν**, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐκαυτήριασε τόσον βαθέως ἄλλοτε ἐν τῇ Βουλῇ ὁ εἴρων Ζαΐμης—τὴν **ἐπίφρασιν**.

Καὶ ἔκαμε πολὺ καλὰ κέντρον τῆς ἀγορεύσεώς του ὁ κ. Δεληγεώργης νὰ καταστήσῃ τὸ πολεμικὸν ζήτημα καὶ τοι διατελοῦμεν ἐν πλήρει εἰρήνῃ, τὴν ἐπιούσῃν σχεδὸν τῶν θριάμβων τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸν Ζορμπᾶν καὶ εἰς τὰ ὕδατα τῆς Ἀλεξανδρείας. Τὸ πολεμικὸν ζήτημα! ἰδοὺ ἐκεῖνο ὅπερ τρώγει τὴν Ἑλλάδα. Τὸ πολεμικὸν ζήτημα ὡς φαντασιοπληξία! Τὸ πολεμικὸν ζήτημα ὡς φεανάκη! Τὸ πολεμικὸν ζήτημα ὡς ἀφορμὴ δανείων καὶ διανομῆ λαφύρων! Τὸ πολεμικὸν ζήτημα ὡς ἀφορμὴ στρατιωτικῶν προβιβασμῶν! Τὸ πολεμικὸν ζήτημα ὡς ἀντικείμενον ἐνασχολήσεως τῶν κυβερνήσεων.

Καὶ ἡμεῖς μὲν ἔχομεν τὰς ἰδέας μας περὶ τοῦ πολεμικοῦ ζητήματος. Συμφωνοῦμεν μετὰ τοῦ ἐνὸς μέρους τοῦ προγράμματος τοῦ κ. Δεληγεώργη· ὅτι δὲν ἀπειλούμεθα καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ τείνομεν εἰς ἀμυντικὸν πόλεμον· συμφωνοῦμεν καὶ κατὰ τὸ ἄλλο, ὅτι ἀπειλοῦμεν καὶ διαφωνοῦμεν ἐν ἐνὶ μόνῳ, ὅτι δὲν δυνάμεθα ν' ἀπειλήσωμεν. Ἄλλ' ἡ γνώμη ἡμῶν δὲν εἶναι ἡ γνώμη τῶν πολλῶν. Ἡ γνώμη τῶν πολλῶν εἶναι ὅτι δυνάμεθα καὶ ν' ἀπειλήσωμεν καὶ νὰ κατατροπώσωμεν. Ἄλλ' ἀφοῦ δυνάμεθα, τότε δὲν πιστεύομεν ὅτι ἡ μεγάλη ἰδέα ἦν περὶ ἡμῶν αὐτῶν ἔχομεν χωρὲς μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ : δυνάμεθα δηλαδὴ ν' ἀπειλήσωμεν παίζοντες. Ὅχι· ἀν' ἀπειλήσωμεν, θ' ἀπειλήσωμεν σπουδαζόντες. Καὶ τότε τὸ στοιχεῖον ὅπερ ζητεῖ νὰ εἰσαγάγῃ ἐν τῇ πολιτικῇ τῆς Ἑλλάδος—**ἡ σπουδαιότης**—εἶναι ἀπαραίτητος παράγων, ἀφ' οὗ οὐ φοβίλομεν ν' ἀναχωρήσωμεν ἐπιδιώκοντες τὴν ἀπειλήν. Καὶ τὸ στοιχεῖον ὅπερ ὁ κ. Τρικούπης ἔφερεν ἐν τῇ πολιτικῇ τῆς Ἑλλάδος—**ἡ ἀκρασία**, ὡς τὴν ὠνόμασεν ὁ ἀντίπαλος συμπολίτης του—εἶναι ἀκριβῶς ὁ παράγων τῆς καταστροφῆς ἐκεῖνου ὅπερ ἐπιδιώκομεν.

Διὰ τοῦτο ἀν καὶ εἴμεθα ἡμεῖς ὄχι πλέον ὑπὲρ τῆς μονοθετικῆς, ἀλλ' ὑπὲρ καθαρᾶς ἐξαμῆνου, σύμφωνα μὲ τὰς δημοκρατικὰς ἡμῶν ἰδέας, οὐχ ἔττον εὐρίσκομεν λογικὸν τὸν κ. Δεληγεώργην ζητοῦντα τὴν τριετὴ θητείαν καὶ παράλογον τὸν κ. Τρικούπην ἐπιδιώκοντα ἐπιθετικὴν πολιτικὴν, ἀπειλητικὴν πολεμικὴν, μονοετὴ θητείαν.

*
* *

Προκειμένου περὶ τῶν φόρων ὁ κ. Δεληγεώργης ἠγγίξεν ἐκεῖνο ὅπερ παρέβλεψαν πολλοὶ τῶν διακεκριμένων ῥητόρων

τῆς ἀντιπολιτευσεως καὶ ὅπερ ἡμεῖς ἐκ τῶν πρώτων ἐν τοῖς πρώτοις ἡμῶν ἀρθροῖς περὶ τῆς βαναύσου φορολογίας τοῦ κ. Καλλιγᾶ ἀνεπτυξάμεν. Ἐνοουόμεν τὴν προστασίαν ἣν ὀφείλομεν εἰς τὴν κατανάλωσιν. Προκειμένου ἰδίως περὶ οἴνου, προκειμένου περὶ καπνοῦ, προκειμένου περὶ οἴνοπνευματῶν, οἱ συζητήσαντες τοὺς προτεινομένους φόρους ἐπέστησαν κυρίως τὴν προσοχὴν τῶν ἐπὶ τῆς παραγωγῆς. Δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ! Μὴ τύχῃ καὶ βλάβητῃ τὴν παραγωγὴν μὴ ἐγγίξῃτε τὴν γεωργίαν· μὴ ἐπηρεάσητε τὰς ἀμπελοφυτεῖς. Καὶ ἡ κατανάλωσις; Ἡ πτωχὴ κατανάλωσις! Ὁλος δηλαδὴ ὁ ἐργατικὸς κόσμος τῶν πτωχῶν πόλεων! Ὁ κ. Καλλιγᾶς ἀφίνει ἀφορολόγητον τὴν χονδρικὴν πώλησιν καὶ πιέζει τὴν λιανικὴν κατανάλωσιν. Ζητεῖτε παρ' αὐτῆς δεκαπέντε ἑκατομμύρια. Ἐσκέφθητε τίς θὰ τὰ πληρώσῃ; Αἱ πεινέστεραι τῶν τάξεων. Θὰ φορολογηθῇ τὸ κέφι, θὰ φορολογηθῇ ἡ εὐθυμία, θὰ φορολογηθῇ ἡ πρώτη ἀνάγκη, διότι τί εἶναι τὸ κάπνισμα εἰμὴ καὶ αὐτὸ πρώτη ἀνάγκη. Καλὴ ἡ κακὴ, ἠθικὴ ἡ ἀνῆθικος περὶ τούτου ἀδιαφοροῦμεν· διότι ἀν λεπτολογήσωμεν περὶ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, μπορεῖ νὰ εὐρωμεν ὅτι καὶ ἡ φυσικὴ ἀνάγκη τοῦ τεκνοποιεῖν εἶναι ἀνάγκη ἀνῆθικος· καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ τρώγειν ἀνάγκη περιττὴ, ἀφοῦ ἐκ τῆς ζωῆς οὐδὲν κερδίζομεν.

Διὰ τοῦτο εἶχε μεγάλην σημασίαν ἐκεῖνο ὅπερ εἶπεν ὁ κ. Δεληγεώργης : ὅτι ἡ Ἀγγλίς ἰδίως, ὡς πρὸς τὰς ἐργατικὰς τάξεις, ὡς πολιτικὸν πρόγραμμα ἔθετο τὸ λεγόμενον **ἐλεύθερον πρόγευμα** τοῦ ἐργάτου, τὸ **free breakfast**, καὶ τὸ ἀκατώρθωσε σχεδὸν, καὶ σήμερον ὁ Ἄγγλος ἐργάτης δύναται νὰ τρώγῃ τὸ πρόγευμά του ἐλεύθερον φόρου τοῦ «το εἶναι ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων αἰτίων, δι' ἃ ἐν Ἀγγλίᾳ αἱ θεομοὶ ἔχουν σταθερὰν καὶ χαλυβδίνην βάσιν, διότι ὅταν λαὸς τις δὲν συνδέεται μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτοῦ καὶ τῶν Κυβερνήσεων διὰ τοιούτων εὐεργεσιῶν καὶ «χαρίτων, μὴ ἐλπίζῃτε παρ' αὐτοῦ οὔτε ἐνθουσιασμόν, οὔτε ἀγάπην, οὔτε ἀφοσίωσιν πρὸς τοὺς θεσμοὺς.»

Αὕτη εἶνε ἡ μαγικὴ λέξις—τὸ **ἐλεύθερον πρόγευμα** καὶ τὸ **ἐλεύθερον γεῦμα** τοῦ ἐργάτου—ἣτις δύναται νὰ ἀποτελέσῃ μίαν ὀλόκληρον κοινωνικὴν πολιτικὴν, ἣτις δύναται νὰ ἀπαθανάτισῃ ἓνα ἄνδρα· πλέον ἐνὸς ἀνδρός, μίαν κυβέρνησιν. Καὶ ἀναμένομεν μετὰ περιεργείας νὰ ἴδωμεν πῶς θέλει συμβιβᾶσαι ὁ κ. Δεληγεώργης τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐλευθεροῦ προγεύματος, ἀφοῦ εἶνε ὑπὲρ τῶν νέων φόρων καὶ ἀφοῦ καλῶς γνωρίζῃ ὅτι τὸ πρόγευμα τοῦ ἐργάτου ἄρχεται ἀπὸ μιᾶς ρακῆς, διέρχεται διὰ μισῆς ὀκάς ρητινίτου καὶ καταλήγει εἰς ἓν σιγάρον.

*
* *

Περὶ τοῦ κ. Δεληγεώργη εἶχομεν προσωπικὴν φιλοτιμίαν νὰ τὸν ἴδωμεν διαπρέποντα ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ· διότι ἡμεῖς πρῶτοι καὶ μετὰ τὸν πολλῶν ἡμεῖς μόνον εἶχομεν τὴν ἰδέαν ὅτι καὶ ζῶντος ἐστὶ τοῦ μεγάλου ἀδελφοῦ του διεφύλαττε τὴν ἰδιοφυᾶ ἀτομικότητά του, καὶ θανόντος ἐκεῖνου δὲν θὰ ἀδικήσῃ τὸ ὄνομα ὅπερ φέρει, ἀλλὰ δι' ἄλλων μὲν διανοητικῶν καὶ πολιτικῶν προσόντων, διὰ τῆς αὐτῆς δὲ πολιτικῆς ἠθικῆς, θ' ἀποπειραθῇ νὰ συνεχίσῃ τὰς παραδόσεις τοῦ κόμματος, ὅπερ διεδραμάτισεν ἀν ὄχι θετικῶς, ἀλλ' ἀρνητικῶς τοῦλάχιστον, σπουδαῖον πρόσωπον ἐν τῷ τόπῳ. Ἡ ἰδέα ἡμῶν ἐκεῖνη ἄρχεται πραγματοποιουμένη. Καὶ τῆς εὐχόμεθα καλὴν συνέχειαν.

Καλιβάν